

Fisli Éva

A HALEF*imjlb*

„Mielőtt pontot tennék e fejezet végére, szükségesnek tartom elmondani, amit a halef-ről és tulajdonosáról tudok. Hofman író volt, neves szerzője több regénynek, és több-kötetnyi levelet is írt. Híres volt kontinenseken átívelő barátságairól és arról, hogy mindenről véleménye volt. Egy nap aztán valami titokzatos betegség kerítette hatalmába. Először a színeket vesztette el, aztán a kontúrokat. Akárhogy történt is, egyszer csak megvakult, s idővel arra kényszerült, hogy titkárt fogadjon. A hirdetés azonban, amire magam is jelentkeztem, meglehetősen furcsa volt; Hofman süket titkárt akart. Nem meglepő talán, hogy a megadott napon mindössze ketten keresték fel a Garay utcai vil-lát: egy magas, vörösseszőke nő és én.

Míg váraкоztam, körbesétáltam a nappaliban. A déli fekvésű ablakon ömlött be a meleg. Odabenn hűsös növények álltak a sarokban. Az izgalom, ami bennem lüktetett és a meleg apránként elvette minden erőm. Megszédültem, hogy muszáj volt megka-paszkodnom. Ekkor társnőm, aki előttem érkezett, váratlanul kilépett a nappaliba, fa-gyos arccal végigmért, aztán elköszönt. Hofman is előbukkant. Mondott valamit, de mert nem látta, hol vagyok, nem fordult felém. Aztán bólintott. Nos, igen – mondta, s ezt már le tudtam olvasni az ajkáról –, a kisasszony sajnos túl jól hall. De maga ma-radhat. Na jöjjön. Írni tud?

Attól kezdve mindennap diktált. Leültünk a hatszögű szoba közepére, a könyves-polc elé. A szájáról olvastam, úgy írtam. Aztán visszaolvastam neki. Néha mulattatta az intonációm – mondta, de többnyire feszült figyelemmel hallgatott. Mikor nem tu-dott írni, nekem akkor is dolgom volt: befejezetlen művei katalógusát kellett összeál-lítanom. Szerettem a félbehagyott szövegeit, a levélcsonkokat, az összegyűrt papírfec-niket, az áthúzott szavait. Mind egy-egy ritka pillanat nyomát viselte, amikor felragyog-nak a részletek.

Egy nap új szövegbe fogtunk. Ez szonáta lesz – mondta, és nevetett. Nem értettem. – Tél Heiligenstadtban – ez lesz a címe. Három fejezet. Az első egy ház zugainak ap-rólékos leírása. Aztán egy levél következik: egy testvéréhez írt levél, amelyben Beetho-ven arról ír, milyen hidegek a napok egyedül. Aztán egy zenedarabról számol be ne-ki, amiről álmódott. Szenvedélyes sorok következnek a hangokról. Végül visszatérünk a házba, amit betöltött a csend. – Ezeket a részeket többször is felolvastatta velem. Las-san, gyorsabban. Érzéssel – mondta és nevetett. Sokat nevetett akkoriban. De a szöveg egyre dagadt. Napról napra ügyesebb lettem. Lassanként ráéreztem, mit is vár tőlem. Még ki sem mondta, már tudtam, mi következik. Egy idő után már föl se néztem. Az-tán egy nap, talán a toll sercegése volt az oka, nem tudom – rájött, hogy akkor is írok, ha hallgat. Megütött. Suta mozdulat volt, de eltalált. Elfordult. Félttem. Azt hittem, vége, új titkárt keres.

Pár nappal később arra kért, hozzak fel neki valamit a pincéből. Egy kis csomagról volt szó, benne apró, háromélű tőr, a halef. A markolata H betűt formált, ezért nevez-te így. Tartozott még hozzá egy fekete bársonytok, melyre veres cérnával azt hímezték:

*Ezer darabban a részek
Hogy is adnának egészet*

Egy arab árustól vette a montreuil-i ócskapiacon. A tőr markolatán ez a véset volt kikapintható: *imjlb*. Ő meg volt győződve róla, hogy ez a betűkombináció a föld valamely titkos nyelvén mond valamit. Hogy talán olyan, mint az ősi kardok nevei, valamiféle enigma, mely régi korok tudását őrizi. Én ellenkeztem. Azt állítottam, hogy a bársonytok, amiben a tőr volt, a ráhímzett verssel, sokkal fontosabb. Erre legyintett. – Magam is azt gondoltam, mikor először megláttam – mondta –, de az csak a felszín...

Gyerekes izgalommal simította végig nap nap után. A halef létező összes oldalát akarta. Mindennap el kellett mondanom, milyen. És mindig másmilyennek kellett lennie: rám szólt, ha nem voltam elég érzékletes. Akkor aztán írtunk – órákat töltve azal, hogy különböző történeteket eszelt ki róla.

Ekkorra föltérképeztem a könyvtárát, és átolvastam félbehagyott jegyzeteit. »Az irodalommal járó sokféle gyönyörűség közül a leleményesség a legmagasabb rendű« – húzta alá az egyik kötetben. Egy időben sokat izgathatta a tehetség. A jegyzetei közt volt néhány szó: – meg nem értett, elárult, eltékozolt, parlagon hagyott (a parlagon szó kétszer aláhúzva), kallódó, beérő, pokoli, istenadta. Ugyanitt még egy idézet: »Az, amit lángésznek nevezünk, végső fokon... vitathatatlanul egyéni adottságok, a tündérek játéka, és a történeti pillanat bizonyosfajta eredőjeként jön létre.« E mondatot mottóul választotta egy esszéhez, aminek *A tündérek játéka* címet adta, de sosem fejezte be. A szöveg első felében azt fejtegette, hogy előfordul, mikor a tehetség nincs összhangban a kor igényeivel. (Giordano Bruno megelőzte a korát, meg is égették érte... – mondta, mikor értetlenkedtem. – Vagy vegyük például a némafilmszínészt...) A második részt nem írta végig, csak egy vázlatig jutott:

- a) tér, közeg: hol teljesedik ki?
- b) elmúlik-e?
- c) társas jelenség: – lakatlan szigeten létezhet-e?

Nekem különösen az utolsó kérdés tetszett. Egyszer föl is vettem neki, mért nem fejezi be.

Ignoramus et ignorabimus, mondta. Majd – talán megérezve, hogy elhúzom a szám – hozzátette: már nem érdekel. Már csak a halef érdekelte. Egy nap, mikor vagy a harmincadikféle történetet írtuk a tőréről, elkábított a meleg. A halef egyszer csak kiesett a kezemből, s percekig észre se vettem. Hofman napokig nem szólt hozzám. Aztán észrevettem, hogy írni próbál..."

Innen a kézirat olvashatatlan – a törvényszéken egyszer még össze is keverték a lapokat, de gondosan helyreállítottam a sorrendet. Mivel nem sokkal hazaérkezésem után tudomásomra jutott a Garay utcai kettős haláleset („Titkára háromélű tőrrel ölte meg a neves író, majd végzett magával”), a történet vége nem hagyott nyugodni. Végül két véletlen segített összerakni a képet. Egy volapük nyelven írt állattani könyvben, mely 1889-ben jelent meg bizonyos ifjabb Schleyer kiadásában, Chicagóban, az alábbi verset találtam (nyersfordításban): *Az ezernyi rész hogy áll össze egészé?*

A szerző egy argentin rovartanászra, bizonyos Mosqueróra hivatkozik, aki lelkes polihisztorként filozofikus versekbe emelte az újjvilág élőlényeit valamikor a 19. század elején. Ez a *Légyiszem* című párverse az egyetlen, ami fennmaradt, mert Mosquero egy

hosszúra nyúlt lepkevadászlat alkalmával eltűnt a dzsungelben, s vele együtt minden kézírata. Jóllehet nincs más bizonyítékom, azt hiszem, ez az elszánt lepkevadász lehetett a halef bársonytokjára hímmzett vers szerzője. De hogy a halef hogy került a tokba, s a tokra a vers, s mindez aztán miképpen került a montreuil-i ócskapiacra, ahol a vak író ráakadt, azt nem tudom.

Két évvel később magam is ellátogatván oda, a véletlen azonban egy másik könyvhöz segített. Kis szürke negyedréti könyvecske volt, szerzője ismeretlen, a belső borítón rozsdaszínű folt. *A tündérek játéka* – ez állt a címlapon, s aztán üres oldalak. A középső lapra fekete tintával ezt írta valaki:

Hallottam a mozgalmas tengert, hajnali piacteret, gyűrűcsörrenést, pókhálóban vergődő légyzümmögését, madárszárnyzuhogást, herti csap csöpögését, korduló vezetékeket, kocsik zaját a kavicson, hallottam sírni egy asszonyt, akit nem felejték el, hallottam szikék koccanását, repedő vásznakat, gyerekzivajt, sebesült kiáltozását, csontropogást, csaholó kutyaikat, ölelkezőket, hallottam ajtókat csapódni, futó lépteiket, hallottam légalapácsot, ágak közt elakadt denevért, hallottam zenét, zenét, zenét.

Az utolsó oldalon mindössze három sor, kétszer aláhúzva. Leginkább egy másik történet befejezését sejthetjük mögötte:

„A haleffel szúrtam le. Nem tűnt igazán meglepettnek. Mikor könnyeim az arcába hulltak, összerándult.

– Szükségszerű – mondta még.”

Erdélyi Ágnes

VALLÁS ÉS ERKÖLCS KAPCSOLATA A „VALLÁSSZOCIOLOGIÁ”-BAN

(Miért a VALLÁSSZOCIOLOGIA?)

Max Weber etikafelfogásáról adott kiváló elemzésében Wolfgang Schluchter a freiburgi székhelyű A POLITIKA MINT HIVATÁS-ig gondosan megvizsgálja az érületetika és a felelősetika megkülönböztetés kialakulása szempontjából legfontosabb szöveghelyeket. Először végigköveti a terminológiai változásokat és a hozzájuk kapcsolódó tartalmi különbségeket, utána pedig az etika különféle típusait tárgyalja, de mielőtt erre rátérne, a korábbiakhoz azt a megjegyzést fűzi, hogy a „vallásszociológiai tanulmányokban Weber az érületetika fogalmát többnyire egy sajátos etikátípus jelölésére használta. A felelősetika egyáltalán nem jelenik meg ebben a kontextusban”.¹ Az utóbbit Schluchter azzal magyarázza, hogy a felelősetika nagyon késői fogalom, sajátos típusként Weber főleg a politikai írásokban tárgyalja, az érületetikára vonatkozó állítását pedig a következő alfejezetben részletesen kidolgozott etikapológiával támasztja alá, melyben a